

فارسی (/en) english العربية (/ar)

ورود

عضویت در تارنما

جستجو در مقالات، اخبار، منابع کتابخانه...

مرکز دائرةالمعارف بزرگ اسلامی
مرکز پژوهش‌های ایرانی و اسلامی

(/)

سبد خرید
(fa/shop/)

صفحه اول دربارہ مرکز کتابخانه انتشارات اخبار مقالات فروشگاه
(/fa/publication/) (/fa/news/) (/fa/article/) (/fa/product/)

جستجوی پیشرفته

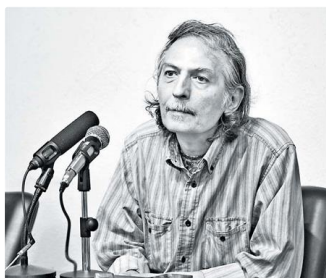
صفحه اصلی (/) ← اخبار (/) ← IFA/NEWS اخبار و گزارش (/FA/NEWS-76/اخبار-و-گزارش) ← زمان خودت را دریاب!

برچسب‌ها

#زمان
(fa/news?tags/زمان=fa/news?tags/)

#تاریخ اکنون
(fa/news?tags/تاریخ=fa/news?tags/)
اکنون

اخبار مرتبط

-تأملاتی/fa/news/179038/تأملاتی-
درباره-زمان-انقلابی--مراد-فرهادپور)

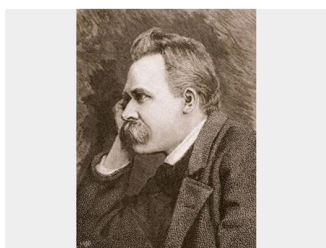
تأملاتی درباره زمان انقلابی/

مراد فرهادپور

/fa/news/179038/

تأملاتی-درباره-زمان-انقلابی--

مراد-فرهادپور)

/fa/news/217828/

زمان خودت را دریاب!

۱۰:۰۵ ۱۴۰۰/۶/۱۰

تعبیر «تاریخ اکنون» با توجه به دریافت‌ها و شناخت‌های آشنا و کلیشه‌ای ما از دانش تاریخ و چیستی آن، شاید متناقض‌نما (پارادوکسیکال) بنماید، چراکه در تصور غالب ما، تاریخ، دانش و آگاهی وقایع و رویدادهای گذشته است. حتی برخی تاریخ‌نگاران سنتی، با تعیین زمان‌هایی دقیق می‌گفتند برای آنکه وقایع و

رویدادهایی در حیطه معرفت تاریخی بگنجد، باید این زمان خاص (مثلا پنجاه سال) از آنها بگذرد.

تاریخ اکنون در گفتارهایی از حسینعلی نوذری، حسین مصباحیان و داریوش رحمانیان

نسرین مختاری: تعبیر «تاریخ اکنون» با توجه به دریافت‌ها و شناخت‌های آشنا و کلیشه‌ای ما از دانش تاریخ و چیستی آن، شاید متناقض‌نما (پارادوکسیکال) بنماید، چراکه در تصور غالب ما، تاریخ، دانش و آگاهی وقایع و رویدادهای گذشته است. حتی برخی تاریخ‌نگاران سنتی، با تعیین زمان‌هایی دقیق می‌گفتند برای آنکه وقایع و رویدادهایی در حیطه معرفت تاریخی بگنجد، باید این زمان خاص (مثلا پنجاه سال) از آنها بگذرد. این نگاه اما در رویکردهای جدید تاریخ‌نگارانه مورد تردید قرار گرفته و مورخان و پژوهشگران جدید تاریخ، از تاریخ اکنون و ضرورت آن سخن می‌گویند. روز چهارشنبه سوم شهریور ماه 1400 نخستین جلسه از سلسله نشست‌های موسسه همکاری‌های میان‌رشته‌ای اکنون با عنوان «درباره تاریخ، چیستی و کلیات مسائل اکنون» با حضور برخی از اعضای گروه و دانشجویان به صورت مجازی برگزار شد. سخنرانان نشست افتتاحیه این موسسه، حسینعلی نوذری استاد علوم سیاسی از دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج، حسین مصباحیان استاد فلسفه از دانشگاه تهران و داریوش رحمانیان استاد تاریخ از دانشگاه تهران بودند. در این جلسه هر یک از این اساتید درباره تاریخ اکنون و جنبه‌های مفهومی آن سخن گفتند. در پایان نیز بحثی میان افراد حاضر در جلسه در گرفت. آنچه می‌خوانید گزارشی از این نشست است.

کدام اکنون؟

حسینعلی نوذری به عنوان نخستین سخنران این جلسه، مباحث خود را با عنوان «کاربست‌ها و کاربسته‌های معناشناسی «واژه اکنون»» ارایه داد. او با اشاره به اهمیت یافتن مفهوم زمان و بسترهای زمانی در مطالعات میان‌رشته‌ای که از رهگذر چرخش‌هایی بنیادین در حوزه علوم انسانی و اجتماعی پدید آمد، به چالش‌های معناشناختی مفهوم اکنون پرداخت. در این راستا، وجوه سه‌گانه واژه اکنون در زبان فارسی در سه وجه وصفی، قیدی و اسمی به طور اجمالی مورد بررسی قرار گرفت. مساله‌ای که او در رابطه با ترجمه انگلیسی واژه اکنون به عنوان نام موسسه بر آن تاکید داشت موجب طرح مترادف‌هایی برای آن واژه شد. از این جهت سوال نوذری این بود که «منظور ما از این مفهوم کدام واژه در آن زبان‌هاست آیا present است یا at moment یا now یا دیگر معادل‌های بسیاری که وجود دارد. آیا مفهوم اکنون مویید و مبین نوعی معاصر بودن و معاصریت است. اگر چنین باشد با آنچه ما مدنظر داریم، ناقض غرض خواهد بود. اگر بنا را بر این بگذاریم که منظور ما از مفهوم اکنون just the moment باشد، بله، اما اگر منظور just now باشد، به مشکل برخوردیم خورد یعنی همان تعبیری که ژان لیوتار درباره مفهوم مدرن به کار می‌برد و می‌گوید مدرن دقیقا به معنای لحظه اکنونی است و همچنین همان تعبیری که گایوس پترونیوس از درباریان دوران نرون در ارتباط با مساله حال به کار می‌برد.»

او در ادامه بحث، موضوع ظرف زمانی «اکنون» را مورد سوال قرار می‌دهد که بر این اساس باید مشخص کرد «اکنون» چه دوره‌ای از زمان را برای پرداختن به مسائل آن شامل می‌شود. نوذری بیان داشت: وجه اسمی این واژه به معنای «در زمانی که در آن هستیم» به کار می‌رود. از این رو به لحاظ فلسفی، سرشت دیالکتیکی مفهوم زمان، ما را با مفهومی تناقض‌آمیز روبه‌رو می‌کند که گذشته، حال و آینده به طور هم‌زمان از آن زاینده می‌شود.

لحظه‌های-«سنت»-
دقیقه‌های-«مدرن»-

لحظه‌های «سنت»
دقیقه‌های «مدرن»
(/fa/news/217828/)

لحظه‌های-«سنت»-
دقیقه‌های-«مدرن»-

(/fa/news/179039/سیاست-
زمان-و-زمان-سیاست---بارانه-
عمادیان)

سیاست زمان و زمان
سیاست / بارانه عمادیان
(/fa/news/179039/)

سیاست-زمان-و-زمان-
سیاست---بارانه-عمادیان)

(/fa/news/214116/مفهوم-زمان-
و-نمادهای-آن-در-جغرافیا---ابراهیم-
مقیمی)

مفهوم زمان و نمادهای آن
در جغرافیا / ابراهیم مقیمی
(/fa/news/214116/مفهوم-

زمان-و-نمادهای-آن-در-
جغرافیا---ابراهیم-مقیمی)

این پژوهشگر حوزه اندیشه سیاسی، مفهوم اکنون را بیانگر لحظه‌ای گذرا می‌داند که نمی‌توانیم از آن به عنوان هویت یک موسسه و هویتی ماندگار استفاده کنیم، زیرا حیات امور در بستر زمانی اکنون بسیار کوتاه است. منظور نودری از طرح این بحث این است که «طرف زمانی‌ای که ما از آن به عنوان اکنون یاد می‌کنیم، بلافاصله تبدیل به گذشته می‌شود. بنابراین چگونه می‌توان به این مفهوم گذرای معلق و بلا تکلیف دل بست. به هر حال وقتی می‌گوییم اکنون، ما نمی‌توانیم صرفاً نگاه کنیم و ببینیم هر روز چه حادثه‌ای رخ می‌دهد که آن را در دستور کار خود قرار دهیم، مگر اینکه بُعد زمانی و دامنه شمول مفهوم اکنون را بسیار فراتر از این گسترش دهیم و بگوییم به طور مثال وقتی ما از اکنون بحث می‌کنیم، مسامحتاً منظورمان همان معاصر بودن است؛ یعنی از وقایع انقلاب مشروطه به این سو. در این صورت سوالی در اینجا مطرح می‌شود مبنی بر اینکه آیا همه آنچه شما می‌گویید مربوط به تاریخ معاصر است؟»

تاملاتی پیرامون مسائل اکنون و نسبت زمان با اکنون

در ادامه بحث، حسین مصباحیان از منظر محتوایی و فلسفی درباره این مساله تحت عنوان «تاملاتی پیرامون مسائل اکنون و نسبت زمان با اکنون» طرح قضیه کرد.

این استاد دانشگاه با ارجاع به کتاب «حیات ذهن» هانا آرننت که با تکیه بر داستان تمثیلی «او» از کافکا و قطعه تمثیلی «چنین گفت زرتشت» نیچه، تصویری از موقعیت من اندیشنده در زمان اکنون به دست می‌دهد، بیان می‌دارد که اکنون نقطه تلاقی گذشته و آینده است و «آدمی هم در همین فضای بینابین به سر می‌برد. در آن چیزی که ما زمان حال یا اکنون می‌دانیم، نبردی با بار سنگین گذشته و هراس از آینده وجود دارد. بشر در چنین وضعی زندگی می‌کند؛ آینده‌ای که یگانه قطعیت آن مرگ است و گذشته‌ای که بار سنگینی دارد. بنابراین موقعیت من اندیشنده در زمان بینابین گذشته و آینده است یعنی اکنونی که رازآمیز و لغزنده است و آدمی که در آن مستقر شده است.»

مصباحیان ضمن اشاره به تنازعات فرقه‌ای و بنیادگرایی به عنوان اصلی‌ترین شاخصه خاورمیانه یاد کرد. او همچنین اضافه کرد: «خشونت که در نوع دینداری منطقه وجود دارد، مساله ملی و منطقه‌ای را به هم پیوند می‌دهد. در جهانی هم که در آن زندگی می‌کنیم، منطق سرمایه بر منطق دموکراسی سلطه پیدا کرده است. این سلطه سبب به رسمیت نشناختن حق دیگری و رسمیت بخشیدن به نابرابری اجتماعی است.»

به گفته این استاد فلسفه مهم‌ترین مسائل اکنون ایران شامل 10 محور اصلی است: «اولین مساله، شناسایی یا به رسمیت شناخته شدن در همه حوزه‌های فردی، ملی، فرهنگی و... است. دومین مساله، سیاست است یعنی تناقضی که بین سیاست مبتنی بر منافع ملی وجود دارد و به تعبیر هانا آرننت وعده سیاست یا سیاست انسانی، اخلاقی و همه مسائل زیرمجموعه آن از استبداد شرقی تا دموکراسی‌های سواره‌ها. سوم، مساله قدرت و ارتباط آن با معرفت است. چهارم، مساله انسان و حقیقت است، یعنی انسانی که در جست‌وجوی حقیقت بوده امروزه با این مساله مواجه است که حقیقت بعد از نیچه وجود ندارد و این مساله موجد بحران‌هایی شده است. پنجم، مساله رابطه انسان با فرهنگ ملی است که مساله خاص‌گرایی و همه شمولی را ایجاد می‌کند. ششم، مساله رابطه انسان با دیگری است که بحرانی اخلاقی است. هفتم، مساله تکنولوژی و سیادت است. هشتم، مساله محیط‌زیست است. نهم، مساله نابرابری‌های جنسیتی است و دهم، مساله پول و مناسبات سرمایه است.»

او باتوجه به وجه بینش انتقادی به عنوان ویژگی مشترک روشنفکری، این پرسش را طرح می‌کند که چگونه و با چه روشی باید با مسائل اکنون مواجه شد؟ مصباحیان در مسیر پاسخ، 4 رویکرد متدولوژیک را برمی‌شمرد و درنهایت از رویکرد میان‌رشته‌ای به عنوان مسوولانه‌ترین روش دفاع می‌نماید، چراکه به زعم او «مسائل اکنون پیچیده‌تر از آن هستند که بتوان با عینک یک رشته به همه ابعاد آن پرتو افکند. به عبارت دیگر مسائل و موضوعات اکنون، از موضوعات میان‌رشته‌ای است. بنابراین ما به جای اینکه از رشته میان‌رشته‌ای صحبت کنیم باید از موضوعات میان‌رشته‌ای بحث کنیم. با اینکه موضوعات، میان‌رشته‌ای هستند اما این مجوز به ما داده نمی‌شود که مرز بین رشته‌ها را برداریم و از رشته‌ای به نام مطالعات میان‌رشته‌ای که یک نوع بازگشت به فلسفه در دوران آغازینش است، بحث کنیم. ما در دوران آغازین، معرفتی به غیر از فلسفه نداشتیم و علوم هفتگانه ذیل فلسفه تعریف می‌شد. اگر ما بخواهیم چنین کاری کنیم، گویی قرن‌ها تاریخ تحولات فکری و معرفتی بشر و فلسفه تجزیه علوم و تخصصی شدن آنها را نادیده گرفته‌ایم. بنابراین هدف همکاری میان‌رشته‌ای یا آن‌گونه که موسسه ما آن را پیگیری می‌کند، این است که هر کس در پرداختن به مسائل اکنون منحصر در چارچوب حدود و ثغور رشته معرفتی خود سخن می‌گوید که البته از نوع سخن گفتن با خود و در خود نیست بلکه با صاحبان معارف رشته‌های دیگر است. اگر چنین فرآیندی پیش گرفته شود، به شناسایی درزها و فاصله میان رشته‌ها منجر خواهد شد و به تعبیر مرلپونتی مثل یک پروژکتور عمل می‌کند که قادر است، زوایای مبهم و تاریک چیزی را بیشتر به چشم آورد.»

در مسیر نو شدن

داریوش رحمانیان به عنوان آخرین سخنران تحت عنوان «ملاحظات تاریخی درباره اکنون و گزارشی از فرآیند شکل‌گیری موسسه همکاری‌های میان‌رشته‌ای اکنون» به ارایه روایتی کوتاه و جامع از سرگذشت و چگونگی تاسیس موسسه اکنون پرداخت. او در مقام یکی از نخستین اعضای تشکیل‌دهنده این حلقه فکری-فرهنگی شرحی اجمالی از فراز و فرودهای شکل‌گیری این جریان به دست داد که پیشینه آن به پژوهشکده تاریخ اسلام بازمی‌گردد: «ما در ابتدا شروع به دعوت از پاره‌ای از استادان گرامی کردیم که همین اعضای کنونی گروه هستند و موسسه را شکل دادند. این دعوت با اهدای صورت گرفت و از دوستان خواهش کردیم و سخنرانی‌هایی برگزار شد... این گروه به تدریج شروع به رشد کرد و در همان یکی، دو سال اول هم فعالیت بسیاری داشت. این گروه در همان آغازین جلساتی که برگزار کرد، روی همین مسائلی که امروز آقای دکتر مصباحیان و آقای دکتر نوذری اشاره کردند و من هم اشاره کردم، شروع به بحث کردیم و تا همین امروز هم ما هرگز به یک وفاق عام نرسیدیم. ما با اینکه به میزان چشمگیری با یکدیگر دوستی، همراهی و همکاری می‌کنیم اما اختلاف‌نظر هم کم نداریم.» او در ادامه خاطرنشان کرد که این جریان فکری، جایگاه بسیار قابل توجهی در فضای معرفتی ایران داشته است، زیرا «این جریان یکی از حلقه‌های بسیار تاثیرگذار در تحولات فکری و علمی حوزه علوم انسانی در همین دهه اخیر بوده است. این حلقه، کارنامه درخشان و موثری داشته است و باید تاریخ آن نوشته و گفته شود.»

این استاد دانشگاه با تکیه بر تبارشناسی واژه NOW در زبان انگلیسی و واژه نودر زبان فارسی اذعان داشت: «ما برای اینکه نو شویم باید به نو بیندیشیم و آماج اصلی این موسسه این است که در راه نو شدن و اکنونی شدن فرهنگ و دانش ایران و ایرانی به سهم خود گام بردارد.»

صوفی ابن‌الوقت باشد ای پسر!

پس از ارایه سخنرانی‌ها، مباحثی در قالب گفت‌وگو از سوی حسین مجتهدی، داریوش رحمانیان و حسین مصباحیان مطرح شد. مجتهدی در مقام مدیر گروه و موسسه اکنون، تجربه حضور خود در این گروه را آموزنده و پربار توصیف کرد. او باتوجه به حیطه تخصصی خود یعنی روانشناسی به نقل از فروید، مواجهه درگیرانه با تاریخ، فلسفه و ادبیات را برای يك روانکاو با اهمیت تلقی نمود و تاریخ روانکاو را سرشار از تعاملات عمیق میان‌رشته‌ای دانست.

مجتهدی در ادامه بحث خود در رابطه با خطی نبودن زمان و ناممکن بودن جداسازی حال از گذشته تاکید داشت که «در بستر اندیشه‌هایدگری، از سر گرفتنی دوباره وجود دارد که آینده‌گراست ولی گذشته به يك شکل اصیل از سر گرفته می‌شود. غیراصیل آن است که آن گذشته بخواد فراموش شود. بنا به تعبیر پیتر ویدمر، زمان حال و کنونی، امر واقع است ولی گذشته نمادین است و آینده هم خیالین است. در حقیقت ما هر چه را که بر آن دست می‌گذاریم به نوعی با گذشته پیوند دارد. این گذشته، از این منظر تاریخ انتقادی خواهد بود نه تاریخ عظمت‌گرا یا تاریخ صرفاً نوستالژیک. این تاریخ انتقادی نمی‌تواند از این اکنونیت جدا باشد و این اتفاقی است که رخ داده است و همچنان ادامه دارد.»

حسین مصباحیان در این بخش از نشست ضمن تاکید بر مواهب همکاری‌های میان‌رشته‌ای، خطرات بر هم ریختن مرز میان رشته‌ها را متذکر شد و با ذکر مثالی افزود: «به طور مثال تحلیل دورکیم از خودکشی برای من يك تحلیل جامعه‌شناسانه است و کمترین ربطی به رویکرد من نسبت به این مساله ندارد. فلسفه یا تاریخ باید تفسیر دیگری از این مساله داشته باشند. آنها چگونه همدیگر را پیدا می‌کنند؟ آنها در این نقطه همدیگر را پیدا می‌کنند که بدانیم خودکشی يك موضوع میان‌رشته‌ای است، نه يك موضوع تك رشته‌ای. در این صورت از مناظر مختلف بر آن پرتو افکنده می‌شود، درزها و شکاف‌هایی که بین این رشته‌ها وجود دارد هم شناسایی می‌شود و این امکان را به ما می‌دهد که به درک بهتری از پدیده برسیم.»

داریوش رحمانیان ضمن نقد از موضع مصباحیان در رابطه با حفظ مرز رشته‌ها، با توجه به بحث میان‌رشته‌ای و تخصص‌گرایی رشته‌ها بیان داشت: «هنگامی که آقای دکتر مصباحیان می‌فرمایند ما باید به معنای تخصصی کلمه يك کار تاریخی انجام دهیم، دقیقاً منظورشان چیست؟ همین مساله، مورد اختلاف شدید است. در اینجا نکته‌ای وجود دارد. اساساً فارغ از اینکه موضع من راجع به این بحث چیست، به طور کلی من قائل به چیزی هستم که ادراک و تخیل و فهم مورخانه است من می‌پذیرم که باید راجع به خودکشی، تحلیلی جامعه‌شناختی یا تاریخی صورت گیرد ولی يك کار دیگر هم می‌توان انجام داد یعنی همان چیزی که دکتر مصباحیان و همفکران ایشان آن را خطرناک می‌دانند.»

حسین مجتهدی در ادامه بحث به ذکر این نکته راجع به مفهوم اکنون بودن پرداخت که «آینده باید به يك اکنونیتی برسد تا بخواد تحقق پیدا کند وگرنه تصویری خیالین بیش نیست. برخی معتقدند این شعر مولوی هم می‌تواند با این خوانش همسو باشد: «صوفی ابن‌الوقت باشد ای رفیق / نیست فردا گفتنش شرط طریق» ابن‌الوقت و فرزند زمان بودن به يك تعبیر شاید اکنونیت را هم در درون خود داشته باشد.»

رحمانیان در پایان مباحث خود، دو سخن را به منزله حسن‌الختم کلامش بیان کرد: یکی حدیث شریفی است از قول حضرت امام صادق(ع) که می‌فرماید: «العالم به زمانه لا تحجّم علیه اللّوایس»: شبهات بر کسی که عالم بر زمانه خویش است، هجوم نمی‌آورد و دیگری سخنی از شاعر بزرگ معاصر ایران زمین، احمد شاملوست که می‌گوید: «آن کسی که زمان خویش را در نیابد پیش از آنکه عمرش به سر آید مرده است». مصباحیان به عنوان نکته پایانی این نشست عنوان داشت که از دیدگاه رشته فلسفه، موضوع و روش از جمله استلزامات هر نوع از معرفت است چنانکه در صورت نبود این استلزامات، چیستی يك معرفت زیر سوال می‌رود. «بنابراین صاحب هر معرفتی باید بگوید موضوع معرفتی که او به آن تعلق دارد چیست و روش آن کدام است؟» او در ادامه افزود که هر رشته‌ای از درون با بحران‌هایی مواجه است که باید به آن توجه کرد. بر این اساس جدی‌ترین پرسش در برابر هر معرفتی، پرسش از چیستی آن است.

منبع: روزنامه اعتماد

نظر دهید

	نام و نام خانوادگی
	ایمیل
	نظرتان را بیان کنید

 ثبت نظر

کتابخانه و مرکز اسناد	محتوا و ویراستاری	تارنماهای ما	درباره مرکز
درباره کتابخانه (fa/page/aboutlibrary/)	همکاری علمی (fa/page/) همکاری علمی 20% یا 20% مرکز	مدرسه تاریخ و فرهنگ ایران (https://education.cgie.org.ir)	درباره مرکز (fa/page/aboutus/)
کتابخانه دیجیتال (http://WebAccess/SimwebPortal.dll)	مداخل جدید (fa/article/)	فصلنامه تخصصی پژوهش های زبانی - ادبی قفقاز و کاسپین (http://caucas.cgie.org.ir)	تاریخچه (fa/page/history/)
مجموعه های اهدایی (fa/don/)	انتشارات (fa/publication/)	تارنمای دائمی همایش بین المللی زبان ها و گویش های ایران (https://icild.ir)	سازمان علمی (fa/organization/)
نسخه های خطی و عکسی (fa/handwritten/)	شرایط استفاده (fa/page/term/)	تارنمای پیشین (https://old.cgie.org.ir)	فعالیت های مرکز (fa/activity/)
عضویت در کتابخانه (fa/page/)			جوایز و افتخارات (fa/donativeawards/)
عضویت 20% در کتابخانه			ارتباط با مرکز (fa/contact/)

انجمن حامیان
fa/page/supporters-/) (association
مطالع سوید

ایمیل خود را وارد نمائید.

دریافت خبرنامه

f (/) (/) in (/) (/) (/) (/)

http://www.facebook.com/cgie62))

(/http://www.youtube.com/channel/UCLKWpE-

JT5_fNGFDNN9Tdyg) (

(https://www.instagram.com/great_islamic_encyclopaedia)

© 1400 کلیه حقوق این تارنما متعلق به مرکز دایره المعارف بزرگ اسلامی میباشد